

D nr 2016

YTTRANDE

Stockholm 2016-02-26

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Handläggare Anna Gabrielsson

Välja yrke (SOU 2015:97)

Riksförbundet FUB, För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning är en ideell intresseorganisation som arbetar för att människor med utvecklingsstörning ska kunna leva ett gott liv med full delaktighet i samhällslivet och rätt till samma levnadsvillkor som gäller för andra. Riksförbundet FUB har ca 25 000 medlemmar.

Riksförbundet FUB överlämnar härmed följande synpunkter på betänkandet:

Sammanfattning

Riksförbundet FUB instämmer med utredningen i att det är en angelägen fråga för varje enskild elev att få stöd i att göra ett medvetet och övervägt val till gymnasiet.

Riksförbundet FUB anser att det är fundamentalt att det finns studie – och yrkesvägledare inom skolan som har kunskap om utvecklingsstörning och dess konsekvenser. Denna yrkesgrupp har ett viktigt uppdrag att rätt informera och stötta eleverna i deras gymnasieval.

Riksförbundet FUB vill uppmärksamma möjligheten skolan har att inte bara belysa branscher och yrken på ett allsidigt sätt utan även att människor med funktionsnedsättning finns inom olika branscher och yrken.

Yrkeshögskolan har en viktig uppgift i att ge möjligheter för elever att bygga på sina kunskaper från gymnasie- eller gymnasiesärskolan. Riksförbundet FUB kan konstatera att det är få om ens någon utbildning som är möjlig för en elev med utvecklingsstörning att genomföra. Detta trots att den tidigare regeringen gav Myndigheten för yrkeshögskolan i uppdrag att genomföra ett försöksprojekt, i syfte att förbättra tillgängligheten till yrkeshögskoleutbildningar för personer med funktionsnedsättning.

Riksförbundet FUB anser att Myndigheten för Yrkesutbildning ska få ett tydligt uppdrag att analysera skälen till varför fler personer med utvecklingsstörning inte har genomfört utbildningarna i projektet. Detta för att kunna erbjuda utbildningar som är genomförbara för personer med utvecklingsstörning

3 Bättre förutsättningar för medvetna studie- och yrkesval

3.1 Gymnasievalet är viktigt men svårt

Riksförbundet FUB instämmer med utredningen i att det är en angelägen fråga för varje enskild elev att få stöd i att göra ett medvetet och övervägt val till gymnasiet. För en elev med utvecklingsstörning handlar det om att det ges ett konkret stöd att kunna göra ett gymnasieval som så långt det är möjligt överensstämmer med intressen, förmågor och förutsättningar. Det är dessutom en process som bör påbörjas tidigt. I detta arbete anser Riksförbundet FUB att det är fundamentalt att det finns studie – och yrkesvägledare inom skolan som har kunskap om utvecklingsstörning och dess konsekvenser. Denna yrkesgrupp har ett viktigt uppdrag att rätt informera och stötta eleverna i deras gymnasieval. Liksom utredningen tar upp så är det viktigt att för eleven ska få möjlighet att ta ställning till olika val, krävs det tillgång till arbetsmarknaden och studievägar tidigt i utbildningen.

3.2 Kunskap och vägledning

Riksförbundet FUB vill med kraft understryka vikten av att studie- och yrkesvägledningen ska vara både bred och snäv. Elever med utvecklingsstörning behöver enskilt ofta få en tydlig visuell information och mer tid att ta bearbeta den. Den enskilde kan tex behöva se filmer, träffa och prata med olika professionella samt göra besök på olika arbetsplatser. Dessutom behöver det finnas en bred, generell kunskap om olika yrken, arbetsplatser och vad som förväntas på en praktik.

3.2.1 Studie- och yrkesvägledning har positiva effekter för både individ och samhälle

Riksförbundet FUB vill uppmärksamma möjligheten skolan har att inte bara belysa branscher och yrken på ett allsidigt sätt utan även att människor med funktionsnedsättning finns inom olika branscher och yrken. Skolan bör aktivt verka för att elever med utvecklingsstörning ska få en positiv bild av ett yrkesliv genom att bjuda in personer med funktionsnedsättning som finns i olika branscher. Skolan bör också genomföra studiebesök där verksamheten konkretiseras både innan och efter besöket. Det är viktigt för alla elever att få inblick i hur olika arbetsplatser fungerar, men när det gäller elever med utvecklingsstörning har skolan måhända ett ännu större ansvar då de ofta inte i samma utsträckning som andra elever har möjlighet att arbeta extra på exempelvis olika lov och helger. Vi underskattar inte problemet med att hitta för eleven lämpliga praktikplatser. Vi vet att genom bla Skolverkets utvärdering av den nya gymnasiesärskolan att det är problematiskt för skolorna att få apl att fungera som det var avsett. Det har handlat både om att hitta praktikplatser, kunna stödja handledare och

att kunna utforma apl så att alla kan genomföra den¹. Svårigheterna ger starka signaler om att frågan är oerhört angelägen att lösa, så att elever med utvecklingsstörning får den möjlighet till vägledning på yrkesval som de har rätt till.

3.2.2 Studie- och yrkesvägledningen i grundskolan når inte upp till målen

Riksförbundet FUB välkomnade att de allmänna råden slog fast att det krävdes samverkan med Arbetsförmedlingen. Vi vill även att andra samarbetspartners finns med i skolans långsiktiga planering för eleven, såsom Försäkringskassan, Centrala studiemedelsnämnden och aktörer på arbetsmarknaden. I detta sammanhang vill vi peka på vikten av kompetent handledning på arbets- eller praktikplatsen. Vi ska inte underskatta den bekymmersamma utveckling som elever som lämnar gymnasiesärskolan har idag. Utredningen *Den framtida gymnasiesärskolan* visar att andelen anställda bland elever som lämnat gymnasiesärskolans nationella program eller motsvarande utbildning har minskat från 60 % till 17 % de senaste trettio åren².

Mängden information innebär svårigheter för alla elever när det gäller att sortera ut relevant information, men för elever med utvecklingsstörning kan en i stort sett obegränsad tillgång till information vara näst intill omöjlig att bearbeta. Det är därför fundamentalt att det finns kunskap hos studie- och yrkesvägledaren hur informationen kan bli tillgänglig för en elev med utvecklingsstörning. Riksförbundet FUB vill uppmärksamma att skolans kompetens inom AKK³ kan för många elever med utvecklingsstörning vara avgörande för att de ska kunna ta till sig och kunna bearbeta den information som studie- och yrkesvägledare förmedlar.

9 Fler behöriga till yrkeshögskolan

9.1 Färre elever i gymnasieskolans yrkesprogram minskar yrkeshögskolans rekryteringsbas

Yrkeshögskolan har en viktig uppgift i att ge möjligheter för elever att bygga på sina kunskaper från gymnasie- eller gymnasiesärskolan. För behörighet till yrkeshögskolan krävs gymnasieexamen eller liknande. Utbildningssamordnaren kan också ställa ytterligare kunskapskrav. Riksförbundet FUB kan konstatera att det är få om ens någon utbildning som är möjlig för en elev med utvecklingsstörning att genomföra. Detta trots att den tidigare regeringen gav Myndigheten för yrkeshögskolan i uppdrag att genomföra ett försöksprojekt, i syfte att förbättra tillgängligheten till yrkeshögskoleutbildningar för personer med funktionsnedsättning. Fem utbildningar ingick i projektet. Utbildningarna startade hösten 2012 och 2013. Bedömningen av ansökningarna gjordes utifrån samma kriterier och krav som för alla yrkeshögskoleutbildningar. Enligt uppgift från myndigheten på hur många elever som har genomfört en utbildning, handlar det om någon enstaka elev. Den enda utbildning som det idag går elever från gymnasiesärskolan på är utbildningen till kulturkommunikatör i Bollnäs.

Orsaken till att det uppenbarligen har inneburit stora svårigheter att genomföra en yrkesutbildning för vår målgrupp måste utvärderas mer på djupet. Riksförbundet FUB anser att Myndigheten för Yrkesutbildning ska få ett tydligt uppdrag att analysera skälen till att inte

¹ Skolverkets rapport om den reformerade gymnasiesärskolan, Henrik Bengtsson

² A a sid 173 f

³ Alternativ och Kompletterande Kommunikation

fler personer med utvecklingsstörning har genomfört utbildningarna i projektet. Detta för att kunna erbjuda utbildningar som är genomförbara för personer med utvecklingsstörning.

Riksförbundet FUB tror inte att lösningen är sänkta behörighetskrav till utbildningarna utan det handlar om att utbildningsanordnarna ska erbjuda anpassade studiemiljöer och kursplaner med stark koppling till arbetsmarknaden. Det är också viktigt att det är utbildningar som arbetsgivare efterfrågar, dvs samma kriterier som ställs på andra utbildningar som yrkeshögskolan beviljar anslag för. I lagstiftningen står att utbildningen ska präglas av såväl stark arbetslivsanknytning som teoretisk förankring, utvecklas och bedrivs i samverkan mellan arbetsliv och utbildningssamordnare samt bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval⁴. Detta bör även omfatta personer med utvecklingsstörning och deras möjligheter att studera vidare till en yrkesexamen.

Stockholm som ovan

För Riksförbundet FUB

Thomas Jansson
Förbundsordförande

⁴ 1§ lagen (2009:128) om yrkeshögskolan

